

ності управління корпоративною культурою відхиляються від бажаних.

Висновок. Забезпечення організаційного розвитку вимагає проведення істотних трансформацій у сфері корпоративної культури, яка може як сприяти змінам, так і гальмувати їх. Без перетворень корпоративної культури організаційні зміни не набувають ознак безповоротності. Для здійснення проекту змін корпоративної культури потрібні ефективні управлінські рішення та залучення усіх співробітників організації до процесу змін. Вироблення нового «культурного коду», справа не лише часу, а й відкритості культурних процесів, звільнення їх від корупційності і закритих схем, порожніх декларацій, що не передбачають жодного розвитку [4, с. 34].

Впровадження нових цінностей повинно стати орієнтиром як стратегічних, так і оперативних завдань організації. При цьому жодний вигравш слід розглядати як неприйнятний, якщо він суперечить обраним ціннісним орієнтирам.

1. *Задихайло Д. В.*, Кібенко О. Р, Назарова Г. В. Корпоративне управління: Навчальний посібник. - Харків: Еспада, 2003. - 688 с.

2. *Семикіна М. В.* Організаційна культура як важіль інноваційної активності працівників підприємств регіону // Економіка и управление. Научно-практический журнал: Национальная академия природоохранного и курортного строительства. Симферополь: 2010. - № 1. - С. 9 - 13.

3. *Пасека С. Р.* Корпоративна культура в системі факторів забезпечення конкурентоспроможності банків / С. Пасека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи [зб. наук. праць]. - 2006. - № 18. - С. 96100.

4. Системна криза в Україні: передумови, ризики, шляхи подолання: аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, К. А. Кононенко, В. М. Яблонський [та ін.]; за заг. ред. Я. А. Жаліла. - К.: НІСД, 2014. - 132 с.

5. Управління змінами в умовах інноваційного розвитку. Монографія \ І. Л. Петрова, Г. В. Макаркина, І. В. Терон та ін. За наук. ред. проф. Петрової І. Л. - К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. - 268 с.

In the article the need of changing the corporate culture of enterprise in present development stage of the economy of Ukraine is based, approaches to strategic management of the processes of changes in the field of corporate culture for guaranteeing the progressive organizational development are determined.

УДК 657.421.3

Пилипів Н. І., Вакув О. В.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ТА НЕДИФЕРЕНЦІОВАНИЙ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розроблено диференційований та недиференційований підходи до бухгалтерської оцінки нематеріальних активів підприємства. Застосування цих підходів до оцінки дозволить вирішити проблему інформаційної асиметрії в частині нематеріальних активів та підвищити релевантність фінансової звітності будівельних підприємств.

Ключові слова: нематеріальні активи, оцінка, диференційований підхід, недиференційований підхід.

I. Вступ. Бухгалтерська оцінка дозволяє виконувати завдання, які ставляться перед системою бухгалтерського обліку при її створенні - забезпечувати користувачів можливістю отримання релевантної інформації про активи, капітал та зобов'язання підприємства, яка дозволить їм приймати ефективні управлінські

рішення та виявляти перспективи розвитку будівельних підприємств. Лише за умови оцінки вищевказаних об'єктів може здійснюватись їх управління, оскільки ресурсами, що не піддаються вимірюванню, неможливо ефективно управляти.

Питанням оцінки нематеріальних активів в бухгалтерському обліку присвячували праці такі дослідники як Т. М. Банасько [1], І. А. Біг-дан [2], М. І. Бондар [3], Л. В. Бражна [4], Н. М. Бразілій [5], І. І. Криштопа [6], Л. Г. Ловінська [7], Н. М. Малюга [8], С. В. Шульга [9], І. Й. Яремко [10] та інші.

II. Постановка завдання. Основна мета статті полягає в обґрунтуванні розробки диференційованого та недиференційованого підходу до оцінки нематеріальних активів підприємства.

III. Результати. Нами запропоновано два підходи до удосконалення оцінки нематері

альних активів в бухгалтерському обліку: недиференційований та диференційований, які є можливими варіантами удосконалення бухгалтерських оціночних процедур щодо нематеріальних активів підприємства. Оскільки ці два підходи суперечать один одному, неможливим є їх одночасне використання в системі бухгалтерського обліку.

Застосування недиференційованого підходу передбачає можливість встановлення конкретних методів оцінки нематеріальних активів залежно від випадку застосування справедливої вартості. Цей підхід не враховує особливостей розвитку окремих активних ринків для різних видів нематеріальних активів в Україні, однак, в той же час, не потребує значних витрат для його впровадження в господарську діяльність конкретного підприємства.

При проведенні оцінки нематеріальних активів найбільш ефективно було б використовувати методи, які входять до складу ринкового та доходного підходів, адже дані підходи, на відміну від витратного підходу, який перш за все використовується при оцінці нематеріальних активів створених власними силами, є більш пристосованими для оцінки нематеріальних активів, які є предметом відносин між декількома заінтересованими сторонами.

Здійснюючи оцінку активу, який буде обмінаний, найефективніше було б використовувати ринковий підхід, адже даний підхід якомога більше підходить для оцінки активів, які виступають предметом угоди декількох сторін.

Визначаючи вартість нематеріального активу, який планується обміняти, слід обов'язково враховувати, що в процесі обміну беруть участь декілька суб'єктів господарювання, в результаті чого можуть виникнути конфліктні ситуації з приводу результатів оцінки того чи іншого об'єкту, який бере участь у обміні. Тому в такій ситуації найкраще користуватися послугами незалежних посередників або професійних оцінювачів. З їх допомогою можна буде уникнути більшості конфліктних ситуацій в процесі обміну. Але потрібно обов'язково залучати до оцінки декілька оцінювачів, щоб зменшити можливість фальсифікації результатів на користь будь-якої зі сторін.

Отримавши кінцеві результати оцінки нематеріального активу від кожного з оцінювачів, нематеріальний актив може бути оцінений за допомогою методу експертних оцінок.

Будь-який актив, який перебуває у власності підприємства, має приносити додатковий дохід та сприяти досягненню цілей, що вису-

ваються керівництвом. Це ж стосується й активів, які були передані у власність підприємству безкоштовно. Тому, оцінюючи нематеріальний актив безоплатно отриманий підприємством, необхідно враховувати економічні вигоди, які підприємство отримає від використання даного нематеріального активу. Найпростіше це можна зробити, якщо при визначенні вартості даного невідчутного активу користуватися до-ходним підходом.

У даній ситуації з поміж усіх методів, об'єднаних у дохідний підхід, найдоцільніше було б використовувати метод економічного ефекту, адже за допомогою саме цього методу можна встановити, які доходи підприємство отримає використовуючи нематеріальний актив.

Визначаючи вартість нематеріального активу, який вноситься до статутного капіталу, потрібно враховувати те, що результат даної оцінки має бути максимально точним, щоб не завищувати частку будь-кого з засновників, адже від розміру внесеного майна залежить частка прибутку, яку буде отримувати учасник.

Для того, щоб оцінка відповідала зазначеній раніше вимозі вона повинна проводитися за допомогою простого за обрахунком та точного методу, результати обчислення за яким міг перевірити будь-хто з засновників, або заінтересованих осіб. Таким методом є метод порівняльних продаж.

В процесі використання нематеріального активу в діяльності підприємства його вартість на активному ринку може змінюватись, тому час від часу на підприємстві необхідно переоцінювати даний актив.

Розрахунок переоцінки здійснюється за допомогою наступних арифметичних дій:

- визначається індекс переоцінки - співвідноситься справедлива вартість та залишкова вартість об'єкта;
- переоцінюється залишкова вартість активу та його знос, дані величини множаться на індекс переоцінки.

В такому випадку слід використовувати метод співвідношення залишкової вартості до цін на активному ринку, який дозволяє надати суб'єктам, які приймають управлінські рішення, більш повну та достовірну інформацію про даний актив.

Переваги та недоліки запропонованих вище методів оцінки нематеріальних активів для кожного з вищезгаданих випадків представлено в табл. 1.

Запропоновані методи оцінки нематеріальних активів за справедливою вартістю

| Випадки застосування оцінки за справедливою вартістю | Метод | Переваги методу | Недоліки методу |
|---|--|---|---|
| Обмін нематеріального активу на подібний (неподібний) актив | Метод експертних оцінок | Мінімізується можливість завищення результатів оцінки будь-якою зі сторін | Недоліком даного методу може бути “людський фактор”, тому що у кожного з оцінювачів може бути свій підхід, при якому можуть бути невраховані певні важливі особливості нематеріального активу, що значно вплине на результат оцінки |
| Безоплатне отримання нематеріального активу | Метод економічного ефекту | Даний метод дає можливість визначити вигоди, які отримає підприємство від використання активу | Недоліком даного методу є те, що його досить складно застосовувати для оцінки нематеріальних активів, які не беруть участь у виробництві |
| Внесення нематеріального активу до статутного капіталу | Метод порівняльних продаж | Точність та простота розрахунку | Складність врахування індивідуальності нематеріального активу, відсутність та закритість необхідної для розрахунку інформації |
| Переоцінка нематеріальних активів | Метод співвідношення залишкової вартості до цін на активному ринку | Проводячи переоцінку нематеріального активу, керівництво отримує більш повну та достовірну інформацію про даний актив | Дозволяє переоцінювати лише ті нематеріальні активи, відносно яких існує активний ринок |

Вище наведені пропозиції можуть використовуватись в господарській діяльності вітчизняних будівельних підприємств у випадках, коли нематеріальні активи слід оцінювати на основі їх справедливої вартості, що передбачено в П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”. Тобто у тих випадках, де вибір конкретного методу оцінки нематеріального активу законодавець залишив на розсуд бухгалтера, на його професійне судження.

Застосування диференційованого підходу передбачає можливість вибору методу оцінки нематеріального активу на основі запропонованого порядку їх черговості. Цей підхід враховує особливості розвитку активних ринків для різних видів нематеріальних активів в

Україні, що є одним із найбільш релевантних методів оцінки з позиції користувачів бухгалтерської інформації будівельних підприємств.

Певною проблемою використання методу в бухгалтерській практиці є необхідність наявності у бухгалтера, який здійснюватиме оцінку, глибоких спеціалізованих знань про нематеріальні активи, а також знань про методи і процедуру оцінки, які він застосовуватиме під час здійснення професійного судження.

Нами запропоновано використовувати диференційований підхід до оцінки нематеріальних активів з врахуванням існуючих зарубіжних напрацювань в даній сфері. Його застосування обґрунтовується тим, що кожен з об’єктів нематеріальних активів є оригіналь

ним, а умови їх практичного використання в діяльності будівельних підприємств принципово відрізняються. В кожному окремому випадку використання нематеріального активу доцільно розробляти індивідуальну методику розрахунку вартості, яка дозволить найбільш повно врахувати всі ціноутворюючі фактори, що впливають на його ринкову вартість.

Слід зазначити, про неможливість першочергового використання підходу (наприклад, затратного чи доходного) для оцінки всіх видів нематеріальних активів, всі активи в будь-якому разі повинні оцінюватись за справедливою вартістю. Це обґрунтовується наступним:

- існуванням значних відмінностей між окремими видами нематеріальних активів. На нашу думку, категорія “нематеріальний актив” має бути піддана більш глибокому аналізу та розчленована на окремі види нематеріальних активів із врахуванням концепції інтелектуального капіталу, для кожного з яких повинна бути розроблена своя методика оцінки та відображення в системі бухгалтерського обліку;

- стосовно конкретного нематеріального активу будівельного підприємства наявний власний обсяг інформації, лише на основі якого може бути проведена його оцінка. Чим більше детальної інформації про нематеріальний актив, специфіку його використання в діяльності підприємства, існування аналогів на ринку, можливість одержання доходів на його основі, тим більшою є ймовірність застосування для його оцінки різноманітних методів;

- здатність нематеріальних активів до зміни своєї вартості в часі, тобто незалежність вартості активів від понесених на їх створення витрат, зменшує цінність фінансової звітності для користувачів бухгалтерської інформації внаслідок зростання ролі нематеріальних активів в діяльності підприємств у XXI столітті.

Вважаємо за доцільне використовувати наступний чотирирівневий алгоритм встановлення справедливої вартості для окремих видів нематеріальних активів.

1-й рівень. Застосування ринкового підходу на макрорівні.

У випадку можливості використання бухгалтером інформації з ринку, на якому продаються (обмінюються, ліцензуються) аналогічні нематеріальні активи, на якому відомі ціни, які встановлюються на нематеріальні активи, що є основою для визначення їх справедливої вартості, застосовується ринковий підхід до оцінки нематеріальних активів.

2-й рівень. Застосування ринкового підходу на мікрорівні.

У випадку наявності інформації про ціни на подібні нематеріальні активи, наявні в балансі підприємства, використовується ринковий підхід на основі застосування відповідних коригувань.

Застосування ринкового методу оцінки нематеріальних активів на першому та другому рівні запропонованого алгоритму обґрунтовується можливістю використання бухгалтерських оцінок, які вже використовуються в діяльності підприємства. В результаті цього, вартість оцінених нематеріальних активів не відрізнятиметься від методик, які використовувались до аналогічних та подібних нематеріальних активів, що не змінюватиме правдивого та справедливого погляду користувачів інформації стосовно фінансової звітності підприємства.

3-й рівень. Застосування одного з підходів дохідного чи затратного.

Віднесення доходного та затратного підходів до третього рівня за залишковим принципом обґрунтовується специфікою нематеріальних активів як об'єкта бухгалтерського обліку.

Зокрема, для застосування доходного підходу дуже важко встановити частку доходу, що генерується саме в результаті використання нематеріального активу в діяльності будівельних підприємств. Щодо затратного підходу, то він має значні обмеження у використанні на будівельних підприємствах, оскільки, по-перше, досить часто витрати на створення нематеріального активу неможливо визначити, а по-друге, такі витрати за своєю економічною сутністю не відображають справедливої вартості нематеріального активу.

4-й рівень. Застосування будь-якого можливого підходу до оцінки нематеріального активу, який дозволяє забезпечити його достовірну оцінку.

За умов, коли жоден із методів оцінки, які слід використовувати на трьох вищих рівнях запропонованої моделі, не дозволяють провести достовірну оцінку вартості нематеріального активу, слід використовувати інші, нетипові методи оцінки, які забезпечують можливість їх достовірної оцінки.

Застосування даного алгоритму визначення справедливої вартості дозволить деталізувати механізм розрахунку справедливої вартості нематеріальних активів при їх придбанні в ре

зультаті обміну на подібний об'єкт; при придбанні нематеріального активу в результаті обміну (або часткового обміну) на неподібний об'єкт; при безоплатному отриманні нематеріальних активів; при внесенні нематеріальних активів до статутного капіталу.

Застосування такого підходу до оцінки дозволить вирішити проблему інформаційної асиметрії в частині нематеріальних активів та загалом підвищити релевантність фінансової звітності будівельних підприємств.

IV. Висновки. Враховуючи висунуті пропозиції, всі нематеріальні активи слід оцінювати за їх справедливою вартістю. Винятком лише є випадок, коли нематеріальні активи одержуються в результаті придбання. Вважаємо, що той порядок визначення первісної вартості, що передбачений в п. 11 П(С)БО 8 "Нематеріальні активи", є максимально наближений до справедливої вартості, зокрема, є подібним до порядку встановлення вартості нематеріального активу за ринковим підходом. Тому даний метод не потребує удосконалення та відповідає сучасним вимогам користувачів бухгалтерської інформації.

1. Банасько Т. М. Оцінка нематеріальних активів для потреб обліку / Т. М. Банасько // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. - Випуск 3 (15). / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинець. - Житомир: ЖДТУ, 2009. - С. 76-83 (0,57 друк. арк.).

1. Бігдан І. А. Питання оцінки вартості нематеріальних активів / І. А. Бігдан // Науково-практичний журнал "Регіональні перспективи". - 2001. - № 2-3. - С. 78-80.

2. Бондар М. І. Оцінка та оцінювання в бухгалтерському обліку / М. І. Бондар; відп. ред. А. М. Мороз // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр. - К. : КНЕУ, 2009. - Вип. 13. - С. 169-177.

3. Бражна Л. В. Оцінка нематеріальних активів для цілей відображення в бухгалтерському обліку та звітності / Л. В. Бражна // Агро Інком. - 2005. - № 2. - С. 90-92.

4. Бразілій Н. М. Особливості вартісної оцінки нематеріальних активів у бухгалтерському обліку / Н. М. Бразілій // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки". - Черкаси : ЧДТУ, 2006. - № 14. - С. 180-186.

5. Криштопа І. Оцінка нематеріальних активів / І. Криштопа // Галицький економічний вісник. - 2010. - № 1 (26). - С. 169-176.

6. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: [монографія] / Л. Г. Ловінська. - К.: КНЕУ, 2006. - 256 с.

7. Малюга Н. М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи / Н. М. Малюга. - Житомир: ЖІТІ, 1998. - 384 с.

8. Шульга С. В. Методи оцінки нематеріальних активів / С. В. Шульга // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. - Вип. 198 : у 4 т. - Дніпропетровськ : ДНУ, 2004. - Т. II. - С. 307-314.

9. Яремко І. Й. Економічні категорії в методології обліку: [монографія] / І. Й. Яремко. - Львів: Каменяр, 2002. - С. 192.

A differentiated and undifferentiated approach to financial valuation of intangible assets of the company. The application of these approaches to assessment will solve the problem of information asymmetry in intangible assets and in general improve the relevance of financial reporting construction companies.

УДК 334.138

Шкроміда Н. Я.

СТЕЙКХОЛДЕРИ ЯК ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА: НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Стаття спрямована на дослідження теорії стейкхолдерів, систематизацію основних груп стейкхолдерів економічного потенціалу підприємства як факторів впливу, а також важелів їх взаємодії. Обґрунтовано доцільність їх обліку та аналізу в процесі оцінювання економічного потенціалу підприємства.

Ключові слова: стейкхолдери, зацікавлені особи, економічний потенціал, структурні компоненти, важелі взаємодії.

I. Вступ. В умовах ринкової економіки ефективність діяльності суб'єктів господарю-

вання залежить від багатьох факторів, які є динамічними і потребують постійного моніторингу та аналізу. Оцінка та аналіз будь-яких економічних явищ і процесів, а також їх результати в значній мірі залежать від рівня та якості інформаційного забезпечення. Особливо актуально це стосується оцінювання економічного потенціалу, який визначає та формує передумови економічного розвитку підприємства в цілому.

Для достовірної оцінки величини наявного економічного потенціалу підприємства необхідна повна інформація про всіх його учасни-